

Leernetwerk Inclusie: betekenisvol meedoen

23 maart 2023

Introductie door Patty van Belle-Kusse

Het doel van dit Leernetwerk Inclusie is om met elkaar uit te wisselen en te inspireren hoe we deelname aan de samenleving kunnen bevorderen en inclusie mogelijk maken. In de eerste twee bijeenkomsten zijn we met elkaar in gesprek geweest over:

- (1) hoe veranker je het werken aan inclusie in je hele organisatie?
- (2) community bouwen in de wijk – voorbij het ongemak

De uitkomsten en presentaties van de eerdere bijeenkomsten zijn [hier](#) te vinden.

Als er een ongemak is in de eerste contacten, dan is er snel de neiging om daarvan weg te gaan. Terwijl het juist zo waardevol is om te kijken: wat leert dat ons? Waar zit dat hem in? Hoe zou je het de volgende keer anders doen? Vandaag gaan we met elkaar ervaringen uitwisselen over het bouwen van een community waarin bewoners betekenisvol kunnen meedoen.

Community building – betekenisvol meedoen: wat verstaan we eronder?

Hoe gaan we om met 'anders zijn'?

"Ik ga vaak met mijn broer naar een restaurant. Mensen kijken naar mijn broer alsof het derde wereldwonder binnenkomt. Ik zie daar geen verandering in. Er zijn veel impliciete vooroordelen. Ik snap dat er soms handelingsverlegenheid is of angst. Ik zie ook mooie initiatieven. Maar zodra er een individu in het theater of in de bioscoop is en die schreeuwt soms even, dan is het nog heel lastig om deel te nemen aan de samenleving. Hoe kijken wij naar iemand die anders is?"

Bewustwording op alle lagen

Teleurstellende ervaringen bespreken we met het management en met cliëntenraden en cliëntvertegenwoordigersraden. Alle partijen moeten betrokken worden in bewustwording, daar begint het mee. Als we dat niet organiseren met elkaar dan wordt het moeilijk. Het is continu in je jaarplanning het onderwerp van gesprek maken. Je hoopt dat het een werking geeft bij de inclusie waar je met z'n allen voor staan.

Beeldvorming bij de cliënt zelf

Het is best ingewikkeld inclusie, omdat: hoe denken mensen met beperking over zichzelf? Ik werk veel met ervaringsdeskundigen, op gelijkwaardig niveau aan het overleggen hoe we dingen gaan aanpakken. Bij mij zit ook meisje met een verstandelijke beperking bij de fysio. Na die tijd drinken we samen koffie. Ze zei 'voor mij is dat anders want ik ben niet normaal, mijn hoofd werkt langzamer'. Er is een slag te slaan op het moment dat zij vanuit zichzelf denkt dat ze er toe doet. Dan kan ze gelijkwaardig praten. In hoeverre kunnen we het beïnvloeden? Dat gesprek daar zit het in. De beeldvorming bij de cliënten zelf en hoe je daarover in gesprek gaat dat is een belangrijk element. Oprechte interesse in elkaar is belangrijk, ongeacht welke label je aan elkaar hangt, dat is het gesprek waarin inclusie ontstaat.

"Oprechte interesse in elkaar is belangrijk, ongeacht welk label je aan elkaar hangt: dat is het gesprek waarin inclusie ontstaat."

Verder kijken dan alleen het gedrag

Iedereen krijgt vroeg of laat met iemand met 'ander gedrag' te maken. De cliënt zelf heeft zo vaak gehoord dat hij of zij anders is en dat is best lastig. Ik heb deze kwaliteiten maar iemand anders heeft andere kwaliteiten. Dat breekt niets af in waarden van mensen. Mensen worden nog vaak weggehaald en ergens anders geplaatst als de plek waar ze opgegroeid zijn. Door het wonen in de eigen omgeving kun je veel winnen door niet alleen naar school te gaan, maar ook de school binnen te halen. Bijvoorbeeld door de buurtvereniging een vergaderruimte aan te bieden. Dan ga je het in elkaar laten overvloeien.

Knelpunt in samenleven: geluidsoverlast

Je kan zien wat angst en onbekendheid kan doen met een mens. De meeste knelpunten met wonen in de samenleving zijn de normale dingen in het leven: zoals geluidsoverlast. De meeste situaties waarin sprake is van meer dan 100 decibel langere tijd per dag, dat zorgt voor problemen in de buurt. En die problemen in de buurt werken door naar de begeleiding. Die weten dat er klachten zijn van geluidsoverlast, en als begeleider ga je dan zelf ook in een controlerende rol als de cliënt weer een kikk geeft. Dan is de ontspanning in het samen leven weg.

Hoe werk je aan het bouwen van een community in de wijk?

Cliënten aan het woord

We laten onze cliënten - waar het kan – het gesprek voeren. Cliënten zijn ambassadeur, ze gaan naar school en de wijk in. Zo komt er bekendheid met mensen met een beperking.

Samen betekenis ervaren

Wij doen activiteiten met de cliënten en daar zijn vrijwilligers bij. Dat is ook samen leven en samen betekenis ervaren en mooie dingen meemaken.

Verschillende vormen

Deelname aan een community kan 1 op 1 zijn; dat hoeft niet als hele woning of dagbesteding te zijn.

Met elkaar in gesprek

Betekenisvol zijn heeft verschillende betekenissen. Betekenis geef je vaak vorm in interactie, het is vaak niet een eenzijdig iets. Er is vaak meer mogelijk dan je denkt. Door in gesprek te gaan, ontdek je dat.

Krachten bundelen

We zijn op zoek naar samenwerking om kansen te creëren in de buurt. Zo hebben we een rijkschool gevonden die rijles op maat geeft aan cliënten. Daar is een samenwerking uit ontstaan.

Buiten de deur

We zijn zichtbaarder geworden door onze activiteiten buiten de muren van onze eigen organisatie te organiseren. Zoals bij kinderboerderijen en supermarkten.

Kans: cliënten met pensioen

We hebben een aantal cliënten die met pensioen zijn, we kijken samen wat ze in de buurt gaan doen zodat ze onder de mensen zijn en zich nuttig kunnen maken. De andere partij moet er ook voor open staan, je moet acquisitie doen voor partijen.

Samenwerken met het netwerk van de cliënt

Maak gebruik van kennis en informatie vanuit het netwerk. Het netwerk heb je nodig. Laat het netwerk binnen. We hebben bv. ouders die hun eigen kind naar bed brengen. Dat is ook community building.

Tips

Laat je ook inspireren door:

- Benadering van Sociale Rol Versterking
- Welkome Wijk
- Prokkelweek in juni 2023

Allemaal door dezelfde deur

Wij zitten met ons kinderdagcentrum in een regulier onderwijs gebouw. Toen dat gebouwd werd, zeiden de scholen: 'jullie moeten een eigen ingang'. Ik heb er voor gestreden dat wij met alle kinderen door dezelfde ingang gaan. Tot op de dag van vandaag gaan we door dezelfde deur.

Diversiteit in 'betekenisvol meedoen'

Op de locatie wonen mensen met ernstig meervoudige beperkingen. We horen vaak van begeleiders: 'dat kan niet met onze doelgroep'. Het is altijd zoeken: 'wat is betekenisvol meedoen voor iemand?'. Dat kan al zijn: mee naar de markt en kaas kopen voor de groep.

Zichtbaarheid

Cliënten worden gevraagd voor verkiezingen en bv bij een hardloopwedstrijd komt ook direct een G-loop. Het gaat er om: hoe zichtbaar ben je? Dan wordt je gezien en gevraagd om mee te denken.

Ervaringen en voorbeelden die tijdens de bijeenkomst zijn gedeeld

Positieve ervaring community bouwen in de wijk

Ik werk op een kinderboerderij. We doen daar een project met de gemeente en met de zorgorganisatie. 100 burgers komen elke week naar de kinderboerderij waar cliënten wonen en werken. We werken al 23 jaar samen met mensen in en om het dorp om het voor iedereen toegankelijk te houden. Hier zijn alle mensen welkom in deze community: mensen met afstand tot arbeidsmarkt, mensen die re-integreren, mensen vanuit het buitenland die de taal willen leren, mensen met een beperking, vrijwilligers van alle soorten slagen die mee willen werken. Zowel op het woongedeelte als op het werkgedeelte. Je ziet dat de cliënten die daar werken en wonen, gewoon worden opgenomen. Ze spelen samen met de kinderen die naar de kinderboerderij komen. Als de cliënten bij de supermarkt komen dan hoor je anderen zeggen 'dat is Jan van de boerderij'. Ze kennen elkaar. Je merkt dat ze er allemaal heel blij van worden.

Negatieve ervaring community bouwen in de wijk

We hebben ook negatieve ervaringen. Bijvoorbeeld ouders die hun kinderen waarschuwen voor de cliënten. Kinderen zijn heel onbevangen. Het zijn vooral de ouders die er een probleem van maken. Je hebt ook wel eens cliënten die gedrag vertonen dat voor mij als professional normaal is, maar als je als burgers komt die niet met zog te maken heeft, dan vragen ze wel eens 'waarom doet hij dat'. Dat zijn de nadelen die ook spelen. Soms hoor je 'ik kom niet meer want de cliënt deed dat'. Dat zijn gemiste kansen waarin je mensen niet hebt kunnen uitleggen hoe het zit. Het is part of the deal. Maar als iemand er wat over vraagt dan kan je het uitleggen en dan kun je werken aan bewustwording. Ik denk als je begint bij kinderen dat het heel normaal is om met andere mensen om te gaan. Daar begint de kern al.

Per situatie kijken wat mogelijk is

Als je een woning aanbiedt die aan het begin van de gang is en je laat iemand naast de lift wonen, dan is er veel overlast voor die persoon. Maar aan het einde van de gang daar heb je minder last van de omgeving. Zo kun je ook met geluidsoverlast kijken. Vaak zit het in kleine dingen zoals bijvoorbeeld ruimtes beter isoleren. En we moeten per situatie kijken wat er mogelijk is. Geef het aan als je snel last hebt van geluid, dan kan de andere partij ook met jou meedenken.

“Betekenis geef je vaak vorm in interactie, het is niet iets eenzijdigs.”

De (nieuwe) rol van de begeleider

“Mijn broer heeft een ernstig verstandelijke beperking en heeft een tijd in de wijk gewoond. Dat is niet goed gegaan. Wat ik gemist heb, is dat begeleiders mijn broer daarbij hebben ondersteund om contact te maken met de buurt. Mijn broer is geen makkelijke man. Hij heeft iemand nodig om duidelijk te maken wat hij wel of niet bedoelt. Wat maakt dat hij bv. naar iemand wijst, wat wil hij dan? Iemand anders begrijpt dat niet meteen. Het gaat om een vertaling maken.”

Begrip kweken door in gesprek te gaan

We hebben een bewoner die opruimwoede heeft en die gaat bij de supermarkt karretjes verzamelen en terugbrengen. Als je in gesprek gaat met de supermarkt, dan is er sneller begrip. Anders wordt er snel gedacht: wie is die man en wat doet hij rondom de supermarkt? Het is mooi om in het gesprek samen te kijken: hoe kan die persoon deel uitmaken van de supermarkt? Wat is zijn toegevoegde waarde? Dan heeft hij een toegevoegde functie. Zo creëer je van een druppel een vlek in de organisatie.

Veranderende rol van begeleiding

Er is een zorgtransitie gaande in Visie 2030 van de VGN, waarin begeleiders van een begeleidende naar een coachende rol gaan. En daarbij gaan ze meer gebruik maken van het netwerk. Hoe meer je de cliënt in de buurt integreert, hoe minder begeleiding nodig is. Sociale wijkteams staan er ook meer voor open en er zijn meer voorzieningen waar je heen kan. Dat geeft nieuwe kansen voor betekenisvol meedoen.

Wanneer is het ‘gelukt’?

Wat mij puzzelt, we zeggen steeds ‘het is gelukt/niet gelukt’. Ik ben net verhuisd. Dan hoop je dat je goed in de wijk komt te liggen. Dat is niet per se gelukt of niet gelukt. Het gaat om je beleving en je gevoel. Als je de maatschappij in gaat en het ‘lukt niet’, dan kun je denken ‘het is mislukt’. Maar je hebt wel dingen geleerd waardoor je meer een gevoel van inclusie kunt krijgen en je bewuster keuzes kunt maken. Het is een zoekproces en je moet dingen uitproberen om te kijken wat bij je past.

Welkom voelen

Bij inclusie komt het ‘welkom gevoel’ naar voren. Het gaat er om of je erkend en gewaardeerd wordt, dat je gezien wordt wie je bent, wat je kan (mogelijkheden) en het gevoel dat je ergens bij hoort. De eerste stap is het zichtbaar zijn in de wijk, ook mensen met een meervoudige beperking. Als begeleider heb je een belangrijke rol om de vertaling te maken voor de cliënt richting andere mensen in de wijk.

Inclusie is maatwerk

Wij komen ook negatieve ervaringen tegen. Mensen die niet gezien of gehoord worden of niet begrepen worden. Ik denk dat je niet vroeg genoeg kan beginnen om naar buiten te treden, het is ook de kunst om de omgeving naar binnen te halen, dat is net zo belangrijk. Het Spinnenweb van Positieve Gezondheid helpt om per leefgebied, per situatie andere keuzes te maken.

Samenwerken in de wijk

Er wordt veel gebouwd en verbouwd in de wijk. Soms krijgen we een wijkkrantje met de ontwikkelingen in de wijk, dat neem ik dan door met de bewoners is. We werken samen met een ouderenzorg instelling en psychiatrie instelling. Op die manier probeer je met elkaar contact te hebben, door met z'n allen een kerstmarkt te organiseren of door met de basisschool een kledjesmarkt te organiseren. Ik probeer als begeleider ook zelf actief mee te doen met dingen die in de wijk worden georganiseerd samen met cliënten. En het helpt enorm als je een wethouder hebt, die gaat voor inclusie.